

Bach klinkt ook mooi met larikshout

Tropisch hardhout voor strijdstokken wordt schaars. Elio de Miranda maakt ze nu van Veluws larikshout. Dat blijkt perfect: het geluid gaat met 5794 meter per seconde door de stok.

tekst MARLOES DE MOOR
foto DINGENA MOL

‘Een goede strijdstok heeft iets wat je niet kunt bevatten,’ zegt stokmaker Elio de Miranda. Een magie die zich openbaart als de bewoners van het Prinseneiland onafgebroken vioolspel horen, het licht door het dakraam van het atelier langzaam vervaagt en de speler uiteindelijk met een zucht de strijdstok neerlegt: *“Impossible to put down.”* “Je begint om elf uur en om vijf uur ’s middags speel je nog, omdat je niet meer kunt stoppen. Dat is het,” zegt De Miranda.

Zijn eerste stok maakte hij toen hij pas vier was. “Mijn vader gaf me een zingende zaag, maar de strijdstok was te groot. Toen heb ik een kleinere stok gemaakt met een stukje hout en twee spijkers.”

De Miranda werd violist, maar kreeg steeds meer oog voor het materiaal. Zijn vioolleraar bracht hem het belang van een goede strijdstok bij. “Meestal had ik maar vijf minuten les en de rest van de tijd praatten we over strijdstokken en testten we verschillende uit zijn collectie van oude stokken – eigenlijk te kostbaar om op te spelen. Op een gegeven moment wist ik precies wat voor stok ik zocht. Toch was het moeilijk te vertalen in materiaal. Toen besloot ik zelf stokken te gaan maken die voldoen aan mijn wensen.”

De Miranda struint door zijn werkruimte, die geurt naar hars en hout. Dan pakt hij een stuk hout en praat over de korzelige en zoete klanken die een strijdstok kan voortbrengen, over jaarringen onder of aan de zijkant van de stok. Hij spreekt met een warrige dromerigheid, alsof zich in zijn hoofd een poëtisch samenspel van Bach, paardenhaar en hout afspeelt.

‘Het verloop van zangerigheid naar de punt is belangrijk’

“Het gaat om de nuances, zoals de curve en de gewichtsverdeling. De één wil meer gewicht aan de achterkant, de ander juist aan de voorkant. Het verloop van zangerigheid naar de punt toe is belangrijk. Bij een barokstok moet de klank bijvoorbeeld aflopen naar de punt. Ik moet goed luisteren naar wat de klant wil en niet mijn eigen smaak laten prevaleren.”

Dat brengt met zich mee dat hij voortdurend zit te schaven van dik naar dun, naar het einde toe een beetje schuin of juist zigzaggend. De mogelijkheden zijn eindeloos. “Het oog beslist en dat is eigenlijk een rare, gevaarlijke manier. Ik ren voortdurend de trap op en af om mijn viool te pakken en te kijken hoe het klinkt. Die verwondering drijft me voort.”

Over een klassieke stok doet hij gemiddeld drie à vier weken, een barokstok kan hij in een week klaar hebben. De prijzen voor een barok-



Strijdstokmaker Elio de Miranda: ‘Op een oude klassieke stok zit zo’n beetje alles wat God verboden heeft: ebbenhout, schildpad, walvisbalein, ivoor.’

stok variëren van zeshonderd tot vijftienhonderd, een klassieke of moderne stok kost tussen de duizend en 2500 euro. “Op een oude klassieke stok zit zo’n beetje alles wat God verboden heeft. Ebbenhout, schildpad, walvisbalein, ivoor. Dat mag niet meer.” Strijdstokmakers moeten op zoek naar andere oplossingen. Dat geldt ook voor hout. Pernambuk, het tropisch hout uit Brazilië dat veel wordt gebruikt, is door ontbossing schaars en dus erg duur.

Deel van de strijdstokromantiek zijn de zoektochten naar geschikt hout. De Miranda kocht onlangs een verzameling oud hout van een

Oost-Duitser. “Zijn familie zat in strijdstokken en hij had nog wat liggen. In Europa vind je nog wel hout van veertig à vijftig jaar, maar ook dat wordt steeds duurder.”

Nog avontuurlijker zijn de wandeltochten door de bossen van Suriname, op zoek naar letterhout, dat in het Frans zo mooi *amourette* heet. “In het binnenland vind je het nog. Via via kun je stukken kopen. De verkoper vraagt veel te veel, maar voor ons is het niet duur, dus ik neem het graag.”

De Miranda speelde vijf jaar geleden al met de gedachte het dichter bij huis te zoeken en Nederlands hout te gaan gebruiken. Larikshout.

En hij wist ook hoe hij het zou doen. Hij haalt een dik boek over strijdstokken tevoorschijn en wijst op een afbeelding van een strijdstok. “De Sam 712. Rond 1700 gemaakt van larikshout en gevonden in de kast van een Oostenrijks orgel. Met dat origineel als basis heb ik een strijdstok uit Nederlands larikshout gemaakt.” In het boek zit een plaat waarop per centimeter de dikte van de stok wordt aangegeven. “De elasticiteit van larikshout is groot. Het gaat daarbij om de snelheid waarmee het geluid door de stok gaat. 5500 tot zesduizend meter per seconde – wat gemeten wordt bij het betere pernambuk – is ideaal. Het

larikshout van de SAM 712 is gemeten 5794 meter per seconde en is dus perfect.” De Miranda somt de kwalificaties geestdriftig op alsof hij het over een sportwagen heeft.

Die strijdstok van larikshout, waarmee hij zo authentiek Bach kan spelen, vindt zijn oorsprong in een Veluws bos. “Mijn vriendin beheert een stuk bos op de Veluwe en attenderde mij erop dat een laris werd gekapt.” De Miranda spoedde zich die dag naar het bos. Het pakte goed uit. “Een strijdstok van Nederlands hout is mooi vanwege de mythe eromheen. Het is bijzonder als je door een bos loopt en weet dat daar je strijdstok vandaan komt.”